

"מפרי הארץ"

"פרשת דברים"

תורה שלמה מפורשת לכל קורא בה

"לְעֵבֶר הִירְדֵן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל הוּאִיל בְּלֵילָה בְּאֶר אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאִמֹר"

רבינו בחיי: הואיל משה באר את התורה הזאת. ע"ד הפשט: רצה משה לבאר להם עתה בשנת הארבעים כל המצות ועיקר התורה הזאת שהיא עשרת הדברות, ולפי שהאבות שמעו אותן מפי הקדוש ברוך הוא חזר משה והשמיעם לבנים ושמעו אותן מפיו, ואף על פי שכבר ידעו זה מפי אבותיהם והאמינו בהם, הנה נבואת משה מבוררת אצלם ומוחזקת בעיניהם ומה שישמעו מפיו כאלו שמעו מפי עליון.

וע"ד המדרש: בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר, התורה נדרשת במ"ט פנים טהור ובמ"ט פנים טמא, כמנין "מואב", וכה"א: (שיר השירים ה, י) "דודי צח ואדום", **כלומר כ"ד ספרים הן נדרשים מ"ט לימין ולשמאל**, זהו: דודי צ"ח ואדום, וזהו שכתוב: (משלי ב, ד) "וכמטמונים תחפשנה", מ"ט מונים מלשון: (בראשית לא, ז) "עשרת מונים".

ספר תפארת ישראל: [פרק מ"ג] ולפיכך התורה כולה, חוץ ממשנה תורה, שהוא החומש האחרון, ראוי שימצא בה הבחינה מצד הנותן. כי המקבל מקבל בסוף, כאשר גמר הנותן את גזרת דבריו, ואז המקבל מקבל. ולפיכך נקרא "משנה תורה", כאילו היה דבר מיוחד, שהוא מצד המקבל. ויש בחינה מצד המקבל, דכתיב במשנה תורה (דברים א, ה) "הואל משה באר את התורה הזאת", כי המקבל הוא צריך יותר פירוש וביאור. וזהו ההפרש אשר יש בין התורה ובין משנה תורה.

ר' עובדיה מברטנורא: באר את התורה בשבעים לשון פירשה להם קשה מנא לו וי"ל מדכתיב הכא באר וכתוב התם באר הטיב מה להלן בשבעים לשון אף כאן בשבעים לשון והתם נפקא לן מנוטריקון דהיטב ה' ה"י הי"ט הי"ט ב שעולה בגימ' שבעים הכי איתמ' בגמ' דסוטה:

מלבי"ם: בעבר, וגם שכבר היו בעבר הירדן ששם היה המסע האחרונה ומשם נכנסו אל הארץ והיה מוכרח שימות משה מקודם, וע"כ צוה אותו ה' לכתוב אלה הדברים, וכן הואיל משה באר את התורה הזאת, שהוא החלק שמן פרשה י"ב והלאה שנקרא בשם תורה, ובאור הדבר כי קיי"ל כר"ע שכל המצות נאמרו למשה בכלליהם ופרטיהם מסיני, רק שמשה ע"ה לא אמרן תקף רק כל פרשה ופרשה נאמרה בשעתה בעת שצוהו ה' לדבר אותה אל ב"י, שפרשיות רבות נאמרו בהר סיני ושמונה פרשיות נאמרו ביום שהוקם המשכן וכן נאמרו מעט מעט כל אחת בשעתה עד הפרשיות שנאמרו בערבות מואב, וכ"ז שהיה משה חי היו יתר המצות שמורים בלבו, אבל כשהגיע זמנו לפטר שמאז אין נביא רשאי לחדש דבר והיה מוכרח לחתום תורה בלמודה אז צוהו ה' לדבר אל ב"י כל המצות שמפרשה י"ב ואילך.

ועז"א הואיל משה באר את התורה, שלשון באר נמצא בתנ"ך בג' מקומות, בשני פעמים בא אחר כתיבה וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב (לקמן כ"ז) כתוב חזון ובאר על הלוחות (חבקוק ב'), שפי' שהכתיבה תהיה מבוארת ומפורשת לכל קורא כמ"ש ובאר על הלוחות למען ירוץ קורא בו, וכן פה ר"ל שהואיל לכתוב ולבאר את דברי התורה שתהיה מפורשת לכל ולא תהיה עוד חתומה בלב השליח לתת תורה בעת הצורך רק תהיה תורה שלמה מפורשת לכל קורא בה.

באר מים חיים: בעבר הירדן וגו' באר את התורה הזאת לאמר. מלת לאמר אינו מובן. ואולי על פי מאמר חז"ל (עירובין נ"ד א) שאמרה ברוריה להאי תלמידא שיננא פתח פיך ויאירו דבריך וכו' עד אמר ערוכה בכל רמ"ח אברים שלך וכו' למוציאיהם בפה. והוא אמרו באר את התורה הזאת לאמר. כלומר הגם שהתורה לפניו היא כי היא התורה הזאת אף על פי כן כתוב לאמר. שצריך האדם לאומרם בפה מלא כי חיים הם למוציאיהם בפה דוקא.

או יכוון על הא דאמרו חז"ל (שם נ"ד ב) שצריך לשנות לתלמידיו עד שתהא התורה סדורה בפייהם. והוא אמרו באר את התורה הזאת. אף שזאת התורה לפנייהם, מכל מקום לאמר. צריכה להיות סדורה בפה עד שתוכל לאומרם ברור וצלול.

עוד ירצה לומר כי הנה חז"ל אמרו (מואב ברש"י ועיין סוטה ל"ה ב) באר את התורה הזאת בשבעים לשון בכדי שהכל יבינו מאמריו ואפילו אומות העולם. ואמנם ודאי לא גילה סודות התורה למי שאינו ראוי והגון ח"ו. וכבר אמרו חז"ל (חגיגה י"ג א) כבשים ללבושך (משלי כ"ז, כ"ו) דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך. ובזוה"ק (חלק ג', רט"ז: רמ"ד א) החמיר מאוד בזה.

ולזה אמר באר את התורה הזאת לאמר כלומר כל התורה שהיא באמירה שניתן הרשות בהם לגלות הכל זאת באר בשבעים לשון. אבל לא דברים שאין מגלין אלא לצנועין והוא מאמר הכתוב (תהלים קמ"ז, י"ט) מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי.

"זוט שלבת"

"מפרי הארץ"

הלכה

אורז זויים

א' ברית בשבוע שחל בו האם מותר לאבי הבן להתקלח?

תשובה: מותר. (עיין בסימן תקנ"א)

ב' האם מותר להסתפר?

תשובה: נוהגים שלא ויש מתירים להסתפר. (עיין בסימן תקנ"א)

אבן העזר

א' האם אותיות הגט צריכים זיונים?

תשובה: לא צריך ולא מזינים (עיין בסימן קכ"ה)

ב' האם אותיות הגט צריך להיות מוקף גויל?

תשובה: צריך ובדיעבד אם לא ניכר צורת האות פסול ובניכר וגורר מחלוקת. (עיין בסימן קכ"ה)

יורה דעה

א' האם מותר להרכיב אילן?

תשובה: אסור בין בארץ בין בחו"ל וכן מאכל על סרק אסור. (עיין בסימן רצ"ה)

ב' האם מותר לקחת ענף מעץ זה ולנוטעו?

תשובה: מותר. (עיין בסימן רצ"ה)

חושן משפט

א' האם מועיל קנין אגב בקרקע של שליח?

תשובה: רע"א דן בזה ונטה לומר דמהני. (עיין בסימן ר"ב)

ב' האם בכור יורש פי שנים בנכסי האם?

תשובה: לא. (עיין בסימן רע"ח)

"לתקן עולם במלכות שדי"

חפץ חיים - חובת השמירה [פרק ח'] ועל כולם יש בזה ענין נורא מאוד, שנתחיל לרפא בזה את מזבח ה' ההרוס זה כמה מאות שנים מעת חורבן הבית עבור עון שנאת חנם ולשה"ר, כמו שביארנו בשמירת הלשון ח"ב פ"ז.

ידוע מה שכתב בחובת הלבבות, שתשובה איננה יוצאת כי אם ממעשינו ולא מדברינו. ואם כן אפילו אם נאמר מאה פעמים על חטא שחטאנו לפניך בלשון הרע, ודברנו דופי, כל זמן שלא נעמול ונשתדל לתקן חטא זה במעשה, אינו מועיל כלל. ועל כן אחי ורעי, נתחיל ונשתדל בכל כחינו לכבוד ה' יתברך ותורתו לתקן החטא החמור הזה שהחריב מקדשינו והגלנו מארצנו. [והמתבונן בהפטרה שאנו קוראים בט' באב יראה שגם בבית ראשון היתה התעוררות מדת הדין על ישראל להחריבם בשביל עונות אלון].

וכאשר נתחיל לתקן ענין זה בעצמינו, בודאי יעזרנו ה' יתברך להתנהג ככה תמיד, וכמאמרם הבא לטהר מסייעין אותו. ובודאי יעורר עוד כמה אנשים שיעשו ג"כ כזה, ויתעוררו רחמים מן השמים על עמו ועל תורתו.

[ובאמת יש לי ענין פלא, הלא ידוע מה שאמר הכתוב אם תבקשנה ככסף וגו', מזה מוכח שמחוייבין אנו להתנהג ביראת ה' כמו שמתנהג בענין כסף. וידוע שבעניני כסף אם יוכל למצוא איזה עסק שיוכל להתעשר על ידו בהון רב איזה מליון ר"כ, לא ינוח ולא ישקוט עד ששיג העסק ההוא.

והנה בענין רוחניות יש ג"כ עסק קדוש ונורא, שעי"ז יוכל להשיב השכינה על מקומה, [כמו שאחז"ל שבעון לשה"ר נסתלקה השכינה מישראל] ולבנות את בית המקדש ולהשיב כל ישראל על אדמתן, שזהו באמת הון גדול מכל הון שבעולם, ואין פונה אליו להשלימו ולתקנו.

”מפרי הארץ”

סימן ז”ד ז”ה

בעניין: דינים השייכים לשתבח ודיני קדיש

ו: יצאו מקצתן באמצע ישתבח או באמצע אשרי במנחה או באמצע ברכות ק”ש בערבית האם יאמר החצי קדיש?

תשובה: הפמ”ג מסתפק ושאר האחרונים פסקו שלא יכול לומר אבל בערבית יאמר החצי קדיש.

ז: ישן – האם מצטרף לקדיש, זימון, קריאת התורה, קריאת המגילה יצאו מקצתן באמצע ישתבח או באמצע אשרי במנחה או באמצע ברכות ק”ש בערבית האם יאמר החצי קדיש?

תשובה: ישן לשו”ע מצטרף ולאחרונים לא ויש להקל במקום הדחק לגבי קדיש שאין בזה ברכה לבטלה, זימון וקריאת התורה לדעת השו”ע צ”ע וקריאת המגילה לא מצטרף.

ח: נולד באדר בשנה פשוטה ושנת הבר מצוה מעוברת, האם נעשה בר מצוה באדר א' או באדר ב' נולד באדר א' האם נעשה בר מצוה באדר א' או ב'?

תשובה: נולד בשנה פשוטה באדר ב', נולד באדר א' הב”מ באדר א'.

ט: נולד בל' חשון ובשנת הבר מצוה חשון חסר ואין ל' חשון, האם נעשה בר מצוה בכ”ט חשון או בא' כסלו?

תשובה: בא' כסליו.

י: כשיש טינוף או גוי בינו לבין הציבור האם יענה קדיש קדושה וברכו?

תשובה: י”א שלא יענה וח”א פסק דאמן יהא שמיה רבה וקדושה יענה דהוא רק פסוקים וברכו לא יענה.

א: ברכת ישתבח – למה אינה פותחת בברוך, היכן מקום עניית אמן בסופה, האם עונים איש”ר באמצעה קודם ברוך אתה ה' ואחר ברוך אתה ה'?

תשובה: לפי שהיא סמוכה לברוך שאמר, ועונה בסיום הברכה חי העולמים, איש”ר עונה קודם ברוך ואח”כ צ”ע אם מותר להפסיק.

ב: בין ישתבח ליוצר האם מותר להפסיק – בדברים בטלים, בצרכי רבים, בצורך מצוה, לקבול שיעשו לו דין, ומ”ה בכ”ז בין קדיש לברכו?

תשובה: מותר אבל לא בדברים בטלים ובין קדיש לברכו אסור אפילו בדבר מצווה.

ג: אם הפסיקו בין ישתבח ליוצר להנחת תפילין או שאר דברים, האם יאמר הש”ץ קדיש או יתחיל מברכו?

תשובה: אם הש”ץ יאמר פסוקים יכול לומר קדיש ואם לא אמר פסוקים יתחיל ברכו בלא קדיש.

ד: האם אומרים קדיש ברוסית?

תשובה: עשרה יהודים שאין להם מי שידע לשון הקודש יכול אחד מהם לומר קדיש בלע”ז.

ה: מקום שיש כמה אומרים קדיש יחד ואחד מקדים לחברו האם יענה אמן על הראשון או על האחרון או על כל אחד ואחד?

תשובה: תוך כ”ד יענה על הראשון או על האחרון ולאחר כ”ד יענה על כל אחד ואחד.

בנשיאות מרן הגר”א שטרן שליט”א

רח”ו הרב קוק 1 בני ברק 0533107467

kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד"

מהרב שילה שפירא שליט"א

לבישת בגדי זיעה מכובסים

באחרוני זמננו דנו בענין לבישת בגדי זיעה הסמוכים לגוף אם נאמר בהם איסור לבישת בגדים מכובסים, ומנהג רבים להקל בזה וכן הורו הגרש"א והגר"ש"א והרב ואזנר (מבית לוי ח"ג) ובשלמי תודה, ואף הגר"ק ולהב"ח הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות ח"ה סי' קע) דנו רק בדרך חומרא להכניס קודם, ויש שהעירו מכמה מקומות ונסה לברר עיקר הדין ושורשיו.

דאיתא בשו"ע (תקנא, ג) דאין איסור גיהוץ בכלי פשתן ובביאוה"ל הביא לשון הרמב"ן והטור דכיון שהם קרובים לגוף אין הזעה יוצאת מהם, ובהמשך הסעיף שם דאסור ללבושם בשבוע שחל ט"ב. ומשמע לכא' דאף שרגילים להזיע בהם אסור ללבושם מכובסים. וברמ"א שם דלכבוד שבת לובשים בגדי פשתן ומשמע ג"כ דבשאר ימות השבוע אסור. ועוד איתא ברמ"א (שם ס"א) דבשבת חזון מחליפים הכתונת בלבד, ובמשנ"ב (סק"ו) כתב הטעם דאינו לובש אלא מפני הזיעה, ומשמע כנ"ל דלא הותר ביום חול.

אמנם בגוף דברי הרמ"א כתב המג"א (סק"ד) "והמחמיר שלא להחליפו מנהג שטות הוא שאינו לבוש רק מפני הזעה", וכבר כתב בחמודי דניאל [ביו"ד דבריו מובאים הרבה בפת"ש, ובאו"ח נמצא מכת"ן דלפי"ז אף בחול מותר. אך לכא' דבריו צ"ע ממשמעות לשון השו"ע.

אכן במקור הדברים שהביא המג"א מהמטה משה (סי' תשל"ז) [והוא מתשובת מהרש"ל (סי' כז)] איתא בתוך דבריו לחלק בין שאר בגדי שבת שנהגו אז שלא להחליפם גם בשבת וביאר דאינו כאבלות בפרהסיא משא"כ בכתונת, והוסיף בזה"ל "ועוד שהכתונת אינו בכלל שינוי בגדים כי הוא משום זיעה בעלמא ופעמים אפילו באמצע השבוע לובשין כתונת מכובס היכא שנתמלא זיעה בפרט בארצנו", ומבואר דעיקר הטעם שהיו מחמירים שלא ללבוש בגדי שבת משום דאפשר שאין לו בגדי שבת ולא היה ניכר כאבלות בפרהסיא [וזוה קצת טעם שבזמננו נוהגים בבגדי שבת] ובזה חידשו לחלק דכתונת כולם מחליפים וכיון שניכר לחוץ הוי פרהסיא אם לא יחליף, וטעם זה לא שייך בדין דאינו פרהסיא, ומ"מ חזינו שהמג"א הביא רק הפרט הנ"ל דמפני הזיעה וכן במשנ"ב (סק"ו) למד מכך להתיר גם פוזמקאות ומבואר דהחלפה מפני הזיעה אינה אסורה¹, וצ"ב כנ"ל.

אלא שכאמור המהרש"ל והמטה משה הוסיף ע"ז דאין בכתונת משום שינוי בגדים, ולכא' יל"פ דאין חשיבות בגד לכתונת [ואף דקאי לענין מנהגם שלא לשנות בגדים מ"מ נלמד יסוד זה לעניננו]. ויש להוסיף בביאור דבריהם, דמנהג העולם היה להחליף הבגדים משבת לשבת וכן הכתונת וכ"כ בערוה"ש (יו"ד שפט, ז), וכן משמע בהלכות קושר (שיז, א ב"י) לענין שיעור הזמן של קשירת חלוק, ובזה חילקו דלפעמים מחליפים הכתונת מחמת הזיעה יותר משאר בגדים גם באמצע השבוע, ומשמע דחשיב טעם בפנ"ע להיתר, ועכ"פ הכתונת היה בגד הנראה לחוץ ולכן לא התירו לדינא רק בשבת כפי הרגילות, משא"כ בגדי זיעה דידן אינם אלא לספוג הזיעה ויותר מופקע מהם שם בגד. ומכלל מוצא הדברים יש סמך נאמן להיתר פוסקי זמננו, וכמש"כ המג"א ומהרש"ל לתלות סברת ההיתר למעשה בהנ"ל דהוי בגד לזיעה ומה"ט אם אינו מחליף הוי חסידות של שטות, והיא גם כוונת החמודי דניאל הנזכר לעיל דבכה"ג שיעודה של הכתונת מפני הזיעה בלבד מותר גם בחול.

אלא שיל"ע בהגדרה זו מדאסרו גם מגבות הידים והסדינים ואין תלוי בתורת בגד, ויתכן לדחוק ולחלק דהתם חידשו בו דין נפרד משא"כ בבגדים תלוי בחשיבות בגד, או דנימא דאף מגבות הידים הוא מסוג שימושי הבגדים, אמנם זה דוחק ויותר מסתבר דבכל הני נחשב הנאה במכובס משא"כ הנעשה מעיקרא עבור הזיעה אינו בכלל האיסור רק כנקיון בלבד אע"פ שנסבב מכך הנאה. ושורש הדברים משום דסיבת האיסור היא השמחה ותענוג ע"י הבגדים המכובסים ואינו שייך בבגד העשוי לזיעה בעלמא.

ומצינו מקור נוסף בנידון זה מהלכות אבלות (סי' שפט) דאסור ללבוש מכובס, ובפת"ש הביא תשובת לחמי תודה שאם החלוק מלוכלך או מפני ערבוביא אי"ז לתענוג ומותר, ובדבריו שם מפורש דהיתר רק בצירוף שילבשו אחר תחילה, וקמ"ל דאף בתוך ז' מהני. ואכן מתבאר דאסור ללבוש מכובס גם אם בגדיו מלוכלכים אמנם אדרבה שורש האיסור אפי' תוך ז' רק במחליף לתענוג ואינו ענין לבגדי זיעה דכאמור שורש ההיתר דידיהו דלא נחשב הנאה מכיבוסם. וכ"נ בכוונת הערוה"ש שם שנקט להיתר מה"ט בבגדים אלו בלא לבישת אחר, דהואיל ואילמלא הזיעה לא היה לובשם אינם בכלל התקנה בבגדים שלבישתם בגדר תענוג [עי' דברי סופרים שם].

ובר מן דין שאני הלכות אבל דהואיל ואפשר ע"י לבישת אחר שאינו אבל הצריכוהו בכך משא"כ הכא דאסור לכל, אלא שמתוך חילוק זה יש מקום לומר מסברא דהכא נמי הואיל ואפשר להכין קודם תשעת הימים עליו לעשות כן [ועי' במנח"י (ח"י סי' מד) כעין חילוק זה], וזהו סברת רבותינו שדנו כן בתורת חומרא, ומ"מ אינו חיוב מעיקר הדין שהרי יסוד האיסור אינו נובע מהאפשרות להכין הבגדים. ומה"ט מובא בשם הגר"ק דסגי להטיל בגדים אלו על הרצפה [דמהני כעין לבישת אחר לענין אבל כמובא במנח"י (שם) מהאחרונים]. ובשם הגר"ח [בשונה הלכות הנדמ"ח] והגר"מ"ש קליין כתבו דאם נתלכלכו מחמת הזיעה מותר להחליפם ואי"צ הכנה ודימו לד' הפת"ש הנ"ל, אף דהתם צריך שילבשם אחר וכן"ל, ואילו דברי המשנ"ב דאסור ביום חול היינו רק כשאינם מלוכלכים, וג"ז סייעתא לעיקר החילוק בין בגדים אלו לשאר בגדים וכתונת פשתן שבשו"ע.

¹ וכע"ז השיב הגרי"ח זוננפלד בשו"ת שלמת חיים דכל החלפה מחמת נקיון מותר וכן בפוזמקאות שרגיל להחליף אחת לכמה ימים דאין הכרח לדחוק עצמו והכל לפי הענין, ועוד כתב דמטפחות אך מלוכלכות דינם כבגדי קטנים דשרי, ולכא' כוונתו דכיון שמתלכלכים תדיר לא אסרו לכבסם מעיקרא.